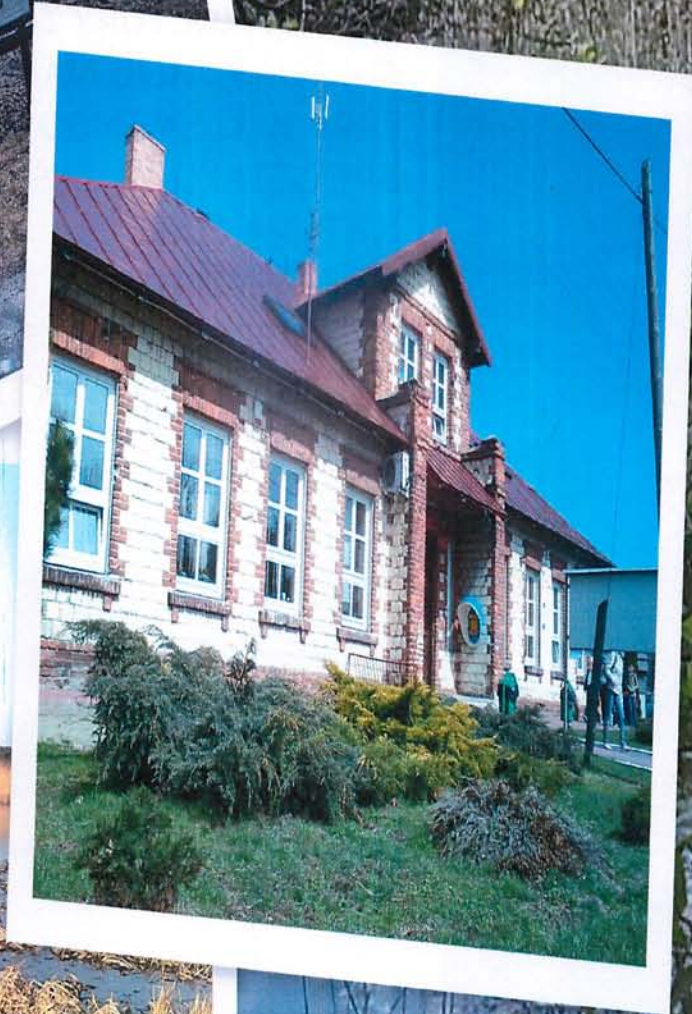
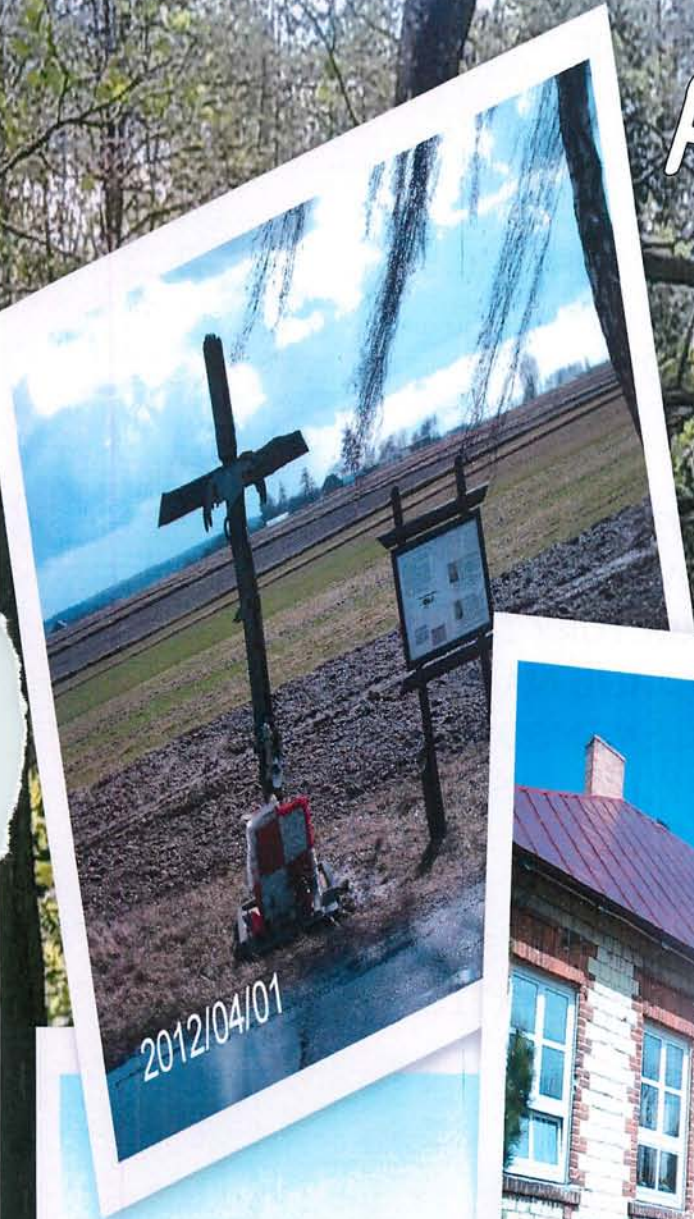

Krótki przewodnik po Gminie Sułów

*A short tourist
guide - book*

SPIS TREŚCI CONTENTS

NASZA GMINA	.....	3-5
OUR COMMUNE		
KITÓW	.....	6-7
SĄSIADKA	.....	8-9
SUŁOWIEC	.....	10-11
SUŁÓW	.....	12-13
ROZŁOPY	.....	14-15
TWORYCZÓW	.....	16-17
ŻREBCE	.....	18-19
SUŁÓWEK	.....	20-21
DESZKOWICE	.....	22-23
MICHAŁÓW	.....	24-25
SKARBY KULTURY I PRZYRODY	.....	26-27
CULTURAL AND NATURAL TREASURES		
PARK W KLEMENSOWIE	.....	28
GRODZISKO W SĄSIADCE	.....	29
NATURA 2000	.....	30
MAPA GMINY	.....	31
NIEZBĘDNIK TURYSTY	.....	32-33
USEFULL INFORMATION		

NASZA GMINA OUR COMMUNE

Gmina Sułów położona jest w północno - zachodniej części powiatu zamojskiego na terenie województwa lubelskiego. Graniczy z następującymi gminami: Gminą Rudnik, Nielisz, Turobin, Radecznica i Gminą Szczepieszyn.

Gmina Sułów bezpośrednio graniczy z powiatem krasnostawskim oraz biłgo-

The commune of Sułów is located in the north- western part of Zamość County in the Lublin Province. It borders with the following communes: Rudnik, Nielisz, Turobin, Radecznica and Szczepieszyn.

Sułów Commune directly borders

źródło: tygodnikzamojski.pl

rajskim. Leży też w sąsiedztwie Roztoczańskiego Parku Narodowego i części Szczepieszynskiego Parku Krajobrazowego. Obszar gminy Sułów wchodzi w skład krainy fizjograficznej Padółu Zamojskiego. Mały fragment południowo-zachodniej części gminy Sułów wchodzi w skład Roztocza Zachodniego. Główne rzeki przepływające przez teren gminy to: Wieprz, Por, Gorajka, Łętownia.

with Krasnostaw and Biłgoraj county. It is situated in the vicinity Roztocze National Park and part of the Szczepieszyn Landscape Park. The area of Sułów Commune belongs to physiographic land valley of Zamość. A small piece of south- western part of the commune stretches in the Western Roztocze The main rivers are: Wieprz, Por, Gorajka and Łętownia.

NASZA GMINA

Siedzibą władz gminy jest Sułów. Gminę zamieszkuje około 5000 tysięcy mieszkańców.

Sułów is a seat of commune authorities and has about five thousand residents.

The total area of Sułów Commune covers 9 348 ha. Agriculture area covers 7967 ha. Forests cover about 679 ha and other lands cover 702 ha. Sułów is the seat of the commune authorities.

Sułów Commune consist of 15 vil-

Powierzchnia całej gminy wynosi 9.348 hektarów. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 7 967 ha; lasów i gruntów leśnych ogółem - 679 ha, pozostałe grunty i nieużytki wynoszą 702 ha.

W skład gminy Sułów wchodzi 15 miejscowości: Deszkowice Pierwsze, Deszkowice Drugie, Kitów, Kulików, Michalów, Rozłopy, Rozłopy Kolonia, Sąsiadka, Sułowiec, Sułów, Sułów Kolonia, Sułówek, Tworyczów, Żrebce, Kawęczyn Kolonia.

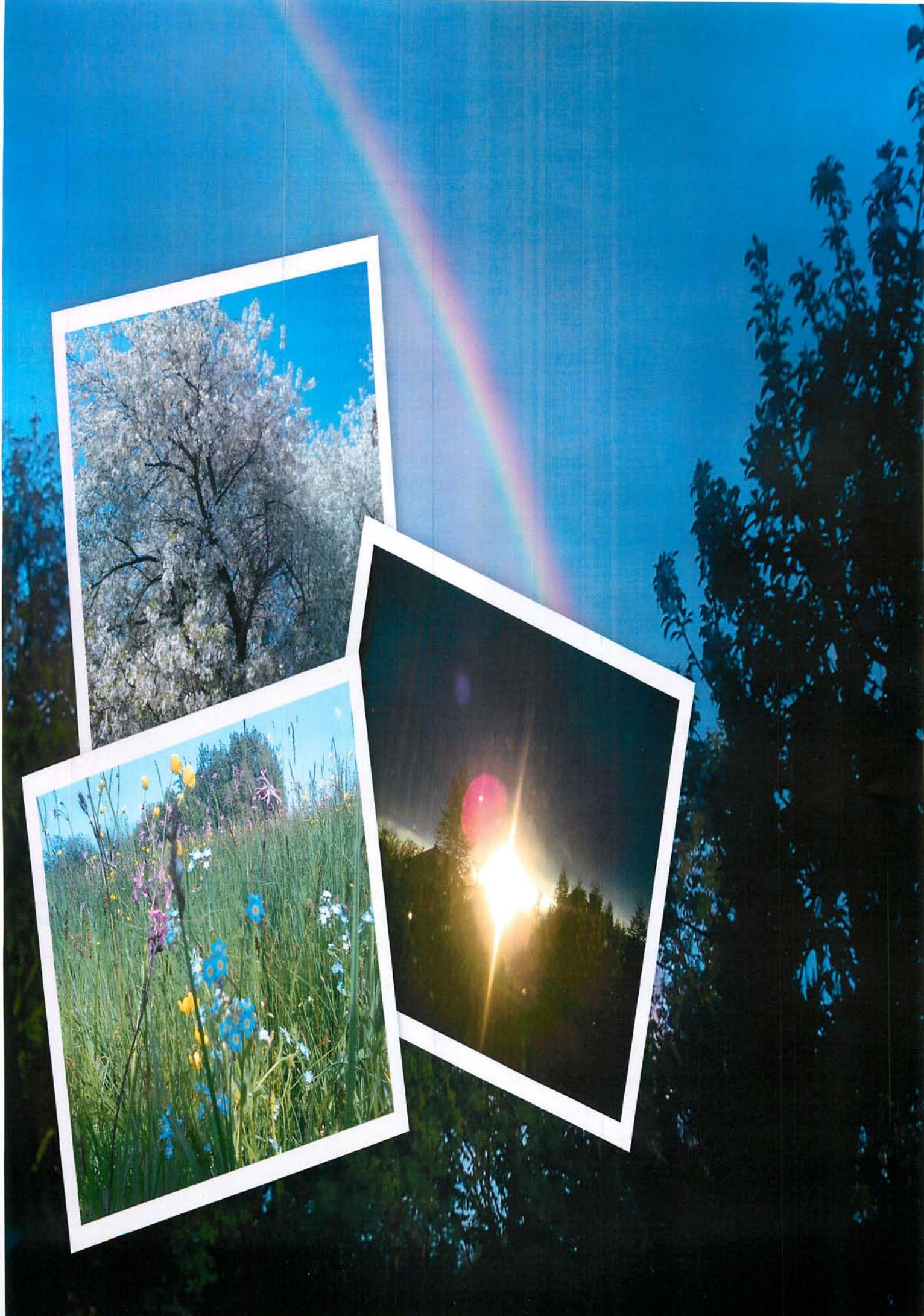
Gmina Sułów posiada tereny o dużych walorach turystycznych - unikalnej rzeźbie lessowej z obszarami leśnymi. Przez część gminy przebiega niebieski szlak turystyczny.

lages: Deszkowice Pierwsze, Deszkowice Drugie, Kitów, Kulików, Michalów, Rozłopy, Rozłopy Kolonia, Sąsiadka, Sułowiec, Sułów, Sułów Kolonia, Sułówek, Tworyczów, Żrebce, Kawęczyn Kolonia.

The commune of Sułów has areas with significant tourist values- a unique sculpture of the loess areas of forest. Through part of the commune blue trail runs.

KITÓW

Wieś położona w północno - wschodniej części gminy, nad rzeką Łętownia. Pierwotnie nosiła nazwę Łętownia. Pierwsza wzmianka o miejscowości

pochodzi z roku 1489. Wówczas prawdopodobnie należała do Stanisława Suchodolskiego. W 1589 roku została włączona do Ordynacji Zamojskiej. Według inwentarza z 1800 roku był tu folwark, młyn, austeria i 2 karczmy.

11 grudnia 1942 roku Niemcy w odwecie za zabicie kilku osadników i spalenie gospodarstw volksdeutschów we wsi Nawóz, dokonali we wsi pacyfikacji, rozstrzelując 168 (prawie wszystkich) mieszkańców wsi. 10 lipca 1943 roku wieś całkowicie wysiedlono usuwając pozostałych mieszkańców. Do dnia dzisiejszego istnieje w Kitowie zbiorowa mogiła poległych mieszkańców wsi i okolic.

The village is located in the north - eastern part of the commune on the Łętownia river. Originally it was called Łętownia. The first mention of the village dates from the 1489. Then probably belonged to Stanislaw Suchodolski. In 1589 it was included in the Zamoysk Estate. According to an inventory from the 1800 there was a farm, a mill, an inn and two taverns.

11 December 1942, Germans in revenge for killing of a few settlers and burning of ethnic Germans in the village Nawóz, made in the village pacification. They shot 168 (almost all) the inhabitants

of the village. July 10, 1943, the village completely displaced dismissing remaining residents. To this day there is a mass grave of country dwellers killed in action and a surroundings exists in Kitów.

Cmentarz z okresu I wojny światowej.
Tu spoczywa 1602 żołnierzy niemieckich
i 2200 żołnierzy rosyjskich.

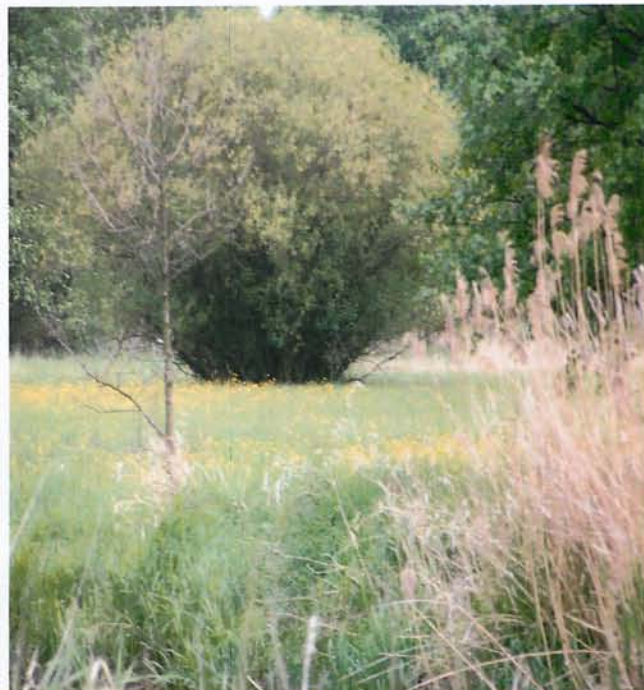
SĄSIADKA

Wieś położona na zachodnim skraju gminy Sułów, nad rzeką Gorajec. Wieś Sąsiadka wzmiankowana jest po raz pierwszy w 1430 roku. Na terenie wsi zachowały się ślady grodziska, zwanego przez miejscowych „Okopem”. W X- XIII wieku stał tam gród Sutiejsk, który był częścią Grodów Czer-

wieńskich. Jego budowniczym był prawdopodobnie w latach 1031 - 1039 książę kijowski Jarosław Mądry.

The village located on the western edge of the Sułów Commune in the valley of the Por and the Gorajec rivers.

Sasiadka is mentioned for the first time in 1430. There are remains of an old castle in the village called "Okop "by the locals. In 10th- 13th centuries there was a castle here called " Sutiejsk" which was part of "The Czerwieńsk Castels". Its builder was probably prince of Kiev Jaroslaw Mądry in 1031-1039.

SUŁÓWIEC

Wieś położona na zachodnim skraju gminy. Pierwsza wzmianka o miejscowości

kości pochodzi z roku 1403. Na polach pod wsią Sułów, nieopodal Szczepieszyna, 26 października 1928 r. rozbił się samolot Potez XXVII, na którego pokładzie byli podporucznik obserwator Ludwik Wojnarowicz i kapral pilot Wiktor Brażert. Tablica informacyjna przy krzyżu zawiera opis wydarzeń tamtego

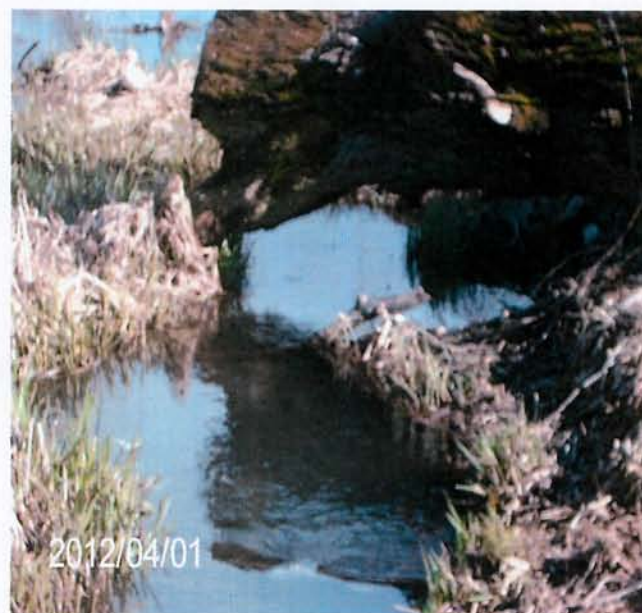

dnia. Na terenie wsi znajduje się cmentarz, gdzie pochowanych jest ok. 5 tys. niemieckich żołnierzy.

The village situated on the western edge of the Sułów commune. The first mention of the village dates from the year 1403. October 26 in 1928, on the

fields near the village the plane Potez 27 crashed. On the board were Lieutenant Louis Wojnarowicz observer and pilot Corporal Victor Brażert. Description of the events is on the information board next to the cross. In the village there is a cemetery where are buried about five thousand. German soldiers.

04/01

SUŁÓW

Siedziba władz gminy, położona w środkowej części gminy, nad rzeką Por. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z roku 1394. W 1593 roku

kanclerz Jan Zamoyski pozwolił ks. Sebastianowi Kickiemu na wydzierżawienie Sułowa i Sułówka na trzy lata.

W 1929 roku wybuchł pożar w Sułowie, który strawił 40 budynków. 1943 roku wieś została przez Niemców wysiedlona. W październiku 1943 roku Niemcy rozstrzelali tu 46 Żydów. W 1982 roku wybudowano w Sułowie murowaną kaplicę pod wezwaniem. Bł. Czesława Wyznawcy. Kaplica ta należy do rzymskokatolickiej parafii w Tworyczowie.

Seat of the commune, located in the center part, on the Por river. The first mention of the village dates from 1394. In 1593 Chancellor Jan Zamoyski let Sebastianowi Kickiemu to lease Sułów and Sułówek for three years. In 1929 a fire broke out in Sułów and destroyed 40 buildings. In 1943, the village was displaced by the

Germans.

In October 1943

the Ger-

m a n s

s h o t

here 46

J e w s

here. In

1 9 8 2 ,

i n h a b i

t a n t s

b u i l t a

b r i c k

c h a p e l

c h u r c h i n

Sułów Blessed. Czeslaw Confessor. This chapel belongs to the Roman Catholic parish in Tworyczów.

ROZŁOPY

Wieś położona na południowym skraju gminy. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1398 roku, kiedy należała do Dymitra z Goraja. W 1563 odnotowano istnienie w Rozłopach cerkwi (XVI-XVII w.). W 1783 ro-

ku wieś wchodziła w skład Ordynacji Zamojskiej. W 1943 roku Rozłopy zostały wysiedlone przez hitlerowców.

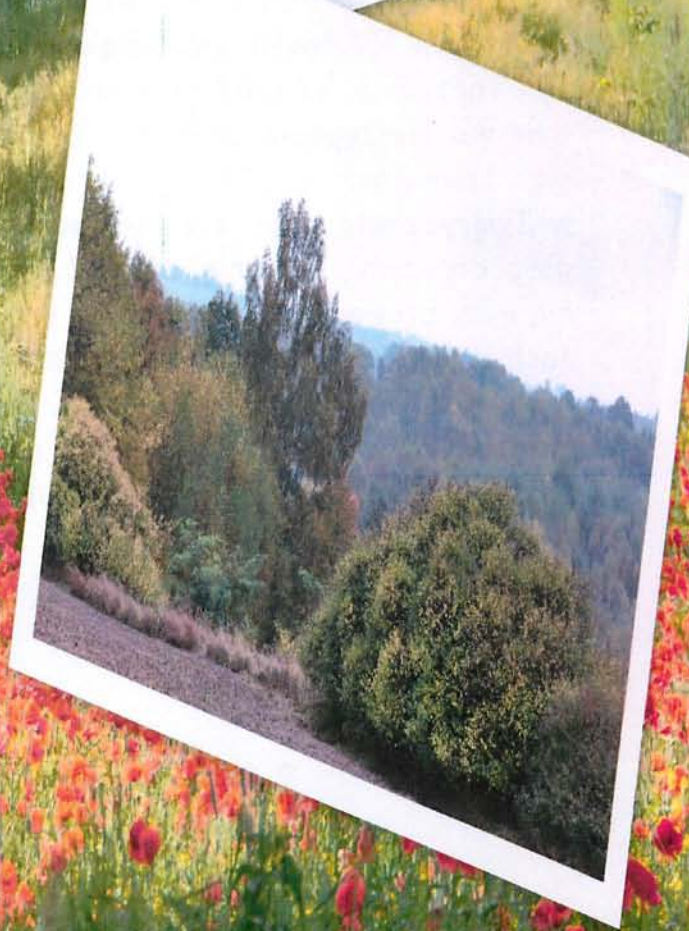
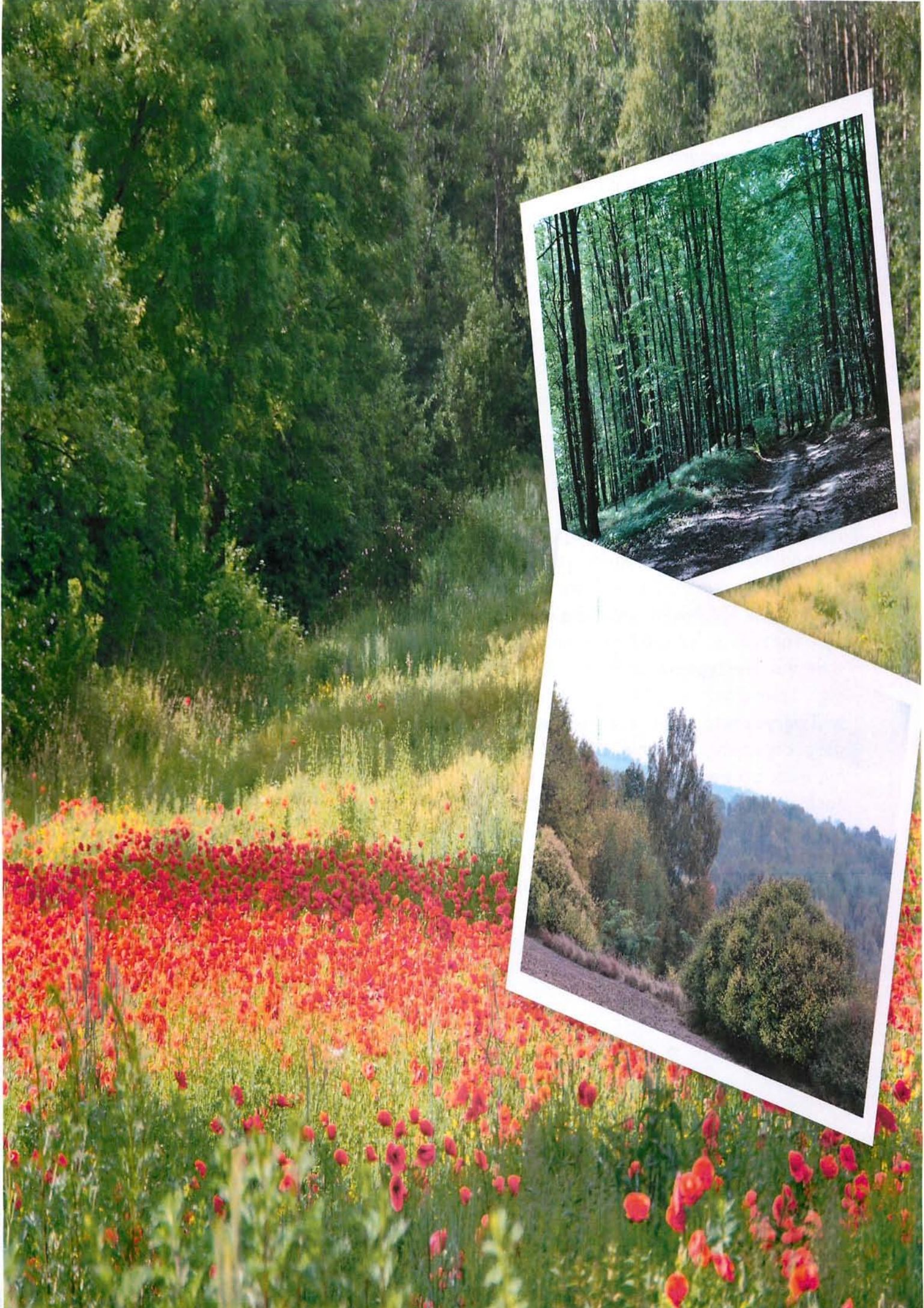
The village is situated on the southern edge of the commune. The first mention of the village dates from 1398 when

it belonged to Dymitr from Goraj. In 16th- 17th centuries there was an orthodox church here. In 1783 the village was included in the estate of Zamoyski. In 1943 Rozłopy were displaced by the Nazis.

TWORYCZÓW

Wieś położona w środkowej części gminy Sułów nad rzekami Por i Łętow-

nia. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1403 roku, kiedy jej posiadaczem był Jambroży z Tworyczowa. W połowie XV wieku właścicielami wsi byli Tęczyńscy. W 1567 roku jako dziedzic wsi występował Stanisław Zamoyski. Inwentarz z 1704 roku notował w Tworyczowie dwór z zabudowaniami gospodarczymi, karczmę, staw, 2 młyny, mały browar i nowy folwark. W latach 1932-1933 mieszkańcy wybudowali we wsi drewniany kościół, który możemy oglądać do dziś. W 1943 roku wieś została przez Niemców wysiedlona.

The village is situated in the central part of the Sułów Commune on the rivers Por and Łętownia. The first mention of the village dates from 1403, when its owner was Jambroży from Tworyczów. In the middle of the fifteenth century the village was Tęczyńskis. In 1567 as the

heir to the village appeared Stanisław Zamoyski. According to an inventory from 1704 there were here mansion with farm buildings, an inn, a pond, two mills, a brewery and a new farm. In 1932-1933, the inhabitants of the village built a wooden church that we can see today. In 1943 the village was displaced by the Germans.

ŻREBCE

Wieś położona w środkowej części gminy Sułów. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1398 roku, kiedy Dymitr z Goraj darował ją swoim bratankom. Pod koniec XVIII wieku wieś należała do Ordynackiego Klucza

Tworyczowskiego. Ze Żrebce pochodzi Czesław Stanisław Bartnik - katolicki prezbiter, prof. dr hab. teologii, filozof, publicysta społeczno - polityczny, historiolog, poeta, twórca tzw. personalizmu uniwersalistycznego, profesor zwyczajny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, od 2006 roku wykładowca WSKSiM w Toruniu.

The village is situated in the center of the Sułów Commune. The first mention of the village dates from 1398, when

Dymitr from Goraj gave it his nephews. At the end of the eighteenth century the village belonged to the Ordynackiego Klucza Tworyczowskiego. Czesław Stanisław Bartnik comes from Żrebce. Catholic priest, Professor Dr. hab. theology, philosopher, and social - political writer, historiolog, poet and professor at the Catholic University of Lublin, since 2006 lecturer WSKSiM in Toruń.

SUŁÓWEK

Wieś położona na północnym skraju gminy, nad rzeką Por. Pierwsza wzmian-

ka o miejscowości pochodzi z 1593 roku. W 1890 roku wybudowano tu młyn wodny. Według spisu z 1921 roku wieś liczyła 45 domów, 253 mieszkańców, w tym 2 Ukraińców.

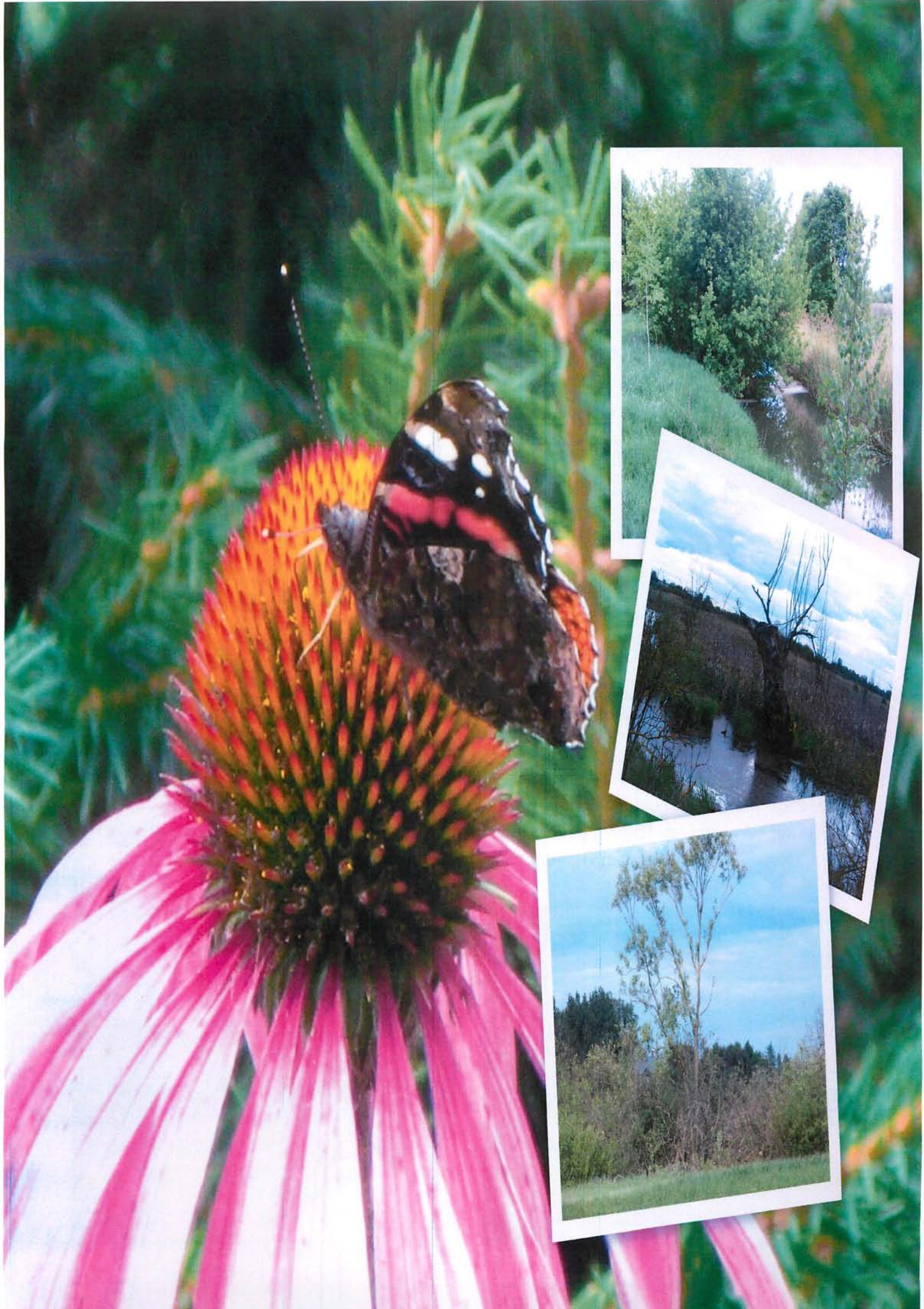
The village situated on the northern edge of commune, on the river Por. The first mention of the village dates from 1593. In 1890 a water mill was

built here. According to the census of 1921, the village had 45 houses, 253 people, including two Ukrainians.

DESZKOWICE

Wieś położona w północno -
wschodniej części gminy Sułów, nad
rzeką Wieprz. Miejscowość ta po raz
pierwszy pojawiła się w dokumentach
w 1398 roku, kiedy Dymitr z Goraja
w dniu 14 listopada darował swoim bra-

The village is situated in the north-
eastern part of the Sułów Commune, on
the river Wieprz. The first mention of
the village appeared in documents in
1398, when Dymitr from Goraj gave his
nephews Szczebrzeszyn with local vil-

tankom Szczebrzeszyn z okolicznymi
wsiami. Według tradycji istniał w Desz-
kowicach monastyr ruski. Według reje-
stru poborowego z 1589 roku istniał
w Deszkowicach folwark, młyn, karczma
i staw.

lages. According to tradition existed
here Russian monastery. According to the
register of conscripts from 1589 existed
here village bleach (laundry of linen),
farm, a mill, a tavern and a pond.

MICHALÓW

Wieś położona na wschodnim skraju gminy Sułów nad rzeką Wieprz. Pierwsze wzmianki o miejscowości pojawiają się w roku 1398, kiedy to Dymitr z Goraja darował Michalów i inne wsie swoim bratankom. Wieś w 1593 roku została wykupiona przez Jana Zamoyskiego. W XVI wieku we wsi znajdowały

się: dwór, młyn, staw i browar oraz dwie karczmy. Na początku XX wieku powstała w Michalowie nieduża elektrownia wodna. Obok Michalowa znajduje się zespół pałacowo-parkowy Klemensów. W Michalowie 29 czerwca 1849 urodził się Feliks Kaczorowski - ojciec Emilii Kaczorowskiej i dziadek Karola Wojtyły.

The village is situated on the eastern edge of the Sułów commune on the river Wieprz. The first mentions of the village appear in 1398, when Dymitr from Goraj gave Michalów and other villages his nephews. In 1593 the village was bought by Jan Zamoyski. In the 16th century in the village were: manor house, a mill a pond and a brewery, and two taverns. In the early 20th century, was founded small hydropower plant in

Michalów. Next to Michalów is palace and park Klemensów. In 1849 was born here Felix Kaczorowski - Emily's father and grandfather Karol Wojtyła.

SKARBY PRZYRODY I KULTURY

Na terenie gminy Sułów znajdują się zabytki o znaczeniu historycznym. Są one objęte ochroną konserwatorską.

When land commune Sułów is situated monument in importance history. This a take preservation maintenance.

Kapliczka murowana z pocz. XX w. i cmentarz z I wojny — Kitów
Wayside building in first twenty year and cemetery in first war.

Mogiła zbiorowa wymordowanych mieszkańców Kitowa w 1943r.
Cemetery crop murders residents Kitowa in 1943r.

Budynek Urzędu Gminy

Building office commune

TREASURES NATURE AND CULTURE

Cmentarz wojenny żołnierzy armii niemieckiej z I wojny światowej w Sułowcu.
Cemetery war army Germany in first war world.

Kościół pod wezwaniem św. Piotra i Pawła w Tworyczowie
Church in św. Piotra i Pawła w Tworyczowie

Zespół pałacowo - parkowy, pałac murywany 1744 - 47, oranżeria
Band palace- park, palace building 1744- 47

Kapliczka w Sułowcu upamiętniająca pomór ludności wywołany zarazą
Wayside in Sułowiec commemorate murder population to start a plague.

Krzyż w Sułowcu ku pamięci polskich lotników samolotu Potez 27, który rozbił się 26. X. 1928r.
Cross in Sułowiec in memory polish aviators plane Potez 27, when break 26 X.

Grodzisko z podgrodzem i walami z X - XV w w Sasiadce.
Gather and brought and shafts in X- XV w.

PARK W KLEMENSOWIE

Klemensów znany jest dzięki zespołowi pałacowo-parkowemu, należącemu do 1939 roku do rodziny Zamoyskich. Zbudowany w XVIII wieku pałac ma 3,5 tys. mkw. powierzchni użytkowej.

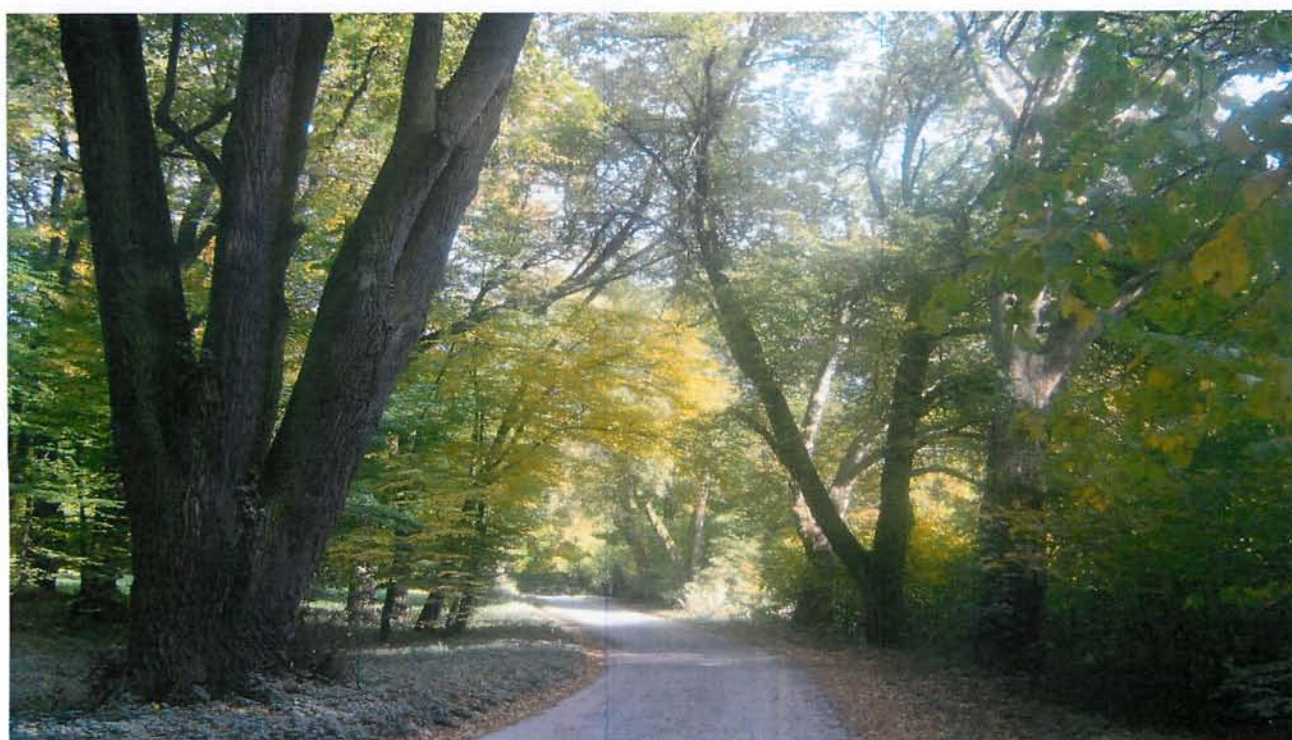

W parku o powierzchni 136 ha znajduje się 14 tys. starych drzew, m.in. modrzewie, lipy, jawory, kasztanowce, sosny i dęby.

Klemensów is best known for a palace and park complex which used to belong to the Zamoyski family till 1939. Built in the 18th century the palace has 3,5 thousand m² of usable area. In the park, which oc-

cupies an area of 136 hectares, there are 14 thousand old trees, such as larch, linden, sycamore, chestnuts, pine and oak trees.

NATURA 2000

Na terenie gminy Sułów wyznaczone zostały obszary specjalnej ochrony

ptaków Natura 2000.

Obejmuje obszar zbiornika wodnego „Nielisz” oraz obszar Doliny Poru i Staw Boćków. Występuje tu wiele gatunków ptaków wodno- błotnych takich jak: bączek, bąk, czajka, kszyc.

Na terenie ostoi rosną rzadkie gatunki roślin takie jak np. brzoza niska, goryczka wąskolistna, goździk pyszny.

Na szczególną uwagę zasługują bezkręgowce chronione. Są to motyle: czerwończyk fioletek, czerwończyk nieparek. Wśród kręgowców są: bóbr europejski i wydra.

In the commune of Sułów has been designated Special Protection Areas of Natura 2000.

It covers an area water reservoir "Nielisz", the area of Por Valley and Pond Storks. There are many species of wetland birds such as: little bittern, bittern, lapwing, snipe here.

In the area of the refuge are home to rare species of plants such as shrub birch, marsh gentian, clove delicious.

Particularly noteworthy are protected invertebrates. These are the butterflies: czerwończyk fioletek, czerwończyk nieparek. Among vertebrates are: the European beaver and otter.

GRODZISKO W SAŚIADCE

W Saśiadce zachowały się ślady grodziska zwanego przez mieszkańców „Okopem”. W X-XIII w. istniał tam gród Sutiejsk, strażnica Grodów Czerwieńskich, strzegąca ważnego szlaku handlowego z Kijowa do Krakowa. Su-

tiejsk przechodził z rąk do rąk, raz należał do Rusi, innym razem do Polski. Zniszczony został przez Tatarów w XIII wieku.

There are remains of an old castle in the village called "Okop" by the locals. In 10th-13th centuries there was a castle here called. "Sutiejsk" which was part of

"The Czerwieńsk Castels" erected to guard a trade route leading from Kiev to Kraków. Sutiejsk changed hands many times, belonging to Russia and to Poland alternately to be finally destroyed by Tartars in the 13th century.

GMINA SUŁÓW

NIEZBĘDNIK TURYSTY

Urząd Gminy Sułów
Sułów 63, tel. 84 68 26 202
fax. 84 682 62 27
e-mail: ug@sulow.pl

Commune Office Sułów
Sułów 63, tel. 84 68 26 202
fax. 84 682 62 27
e-mail: ug@sulow.pl

CENTRA MEDYCZNE, APTEKI
Praktyka Lekarza Rodzinnego
Tworyczów 19, tel. 84 6826210

MEDICAL CENTRES, PHARMACY
Family Practice Doctor
Tworyczów 19, tel. 84 6826210

Apteka
Tworyczów 19

Pharmacy
Tworyczów 19

STRAŻ POŻARNA
Ochotnicza Straż Pożarna
w Tworyczowie
Tworyczów 19

FIRE BRIGADE
Volunteer Fire Brigade
in Tworyczów
Tworyczów 19

Ochotnicza Straż Pożarna w Sułowie
Sułów 143

Volunteer Fire Brigade in Sułów
Sułów 143

BANKI
Bank Spółdzielczy
Sułów 76
Tel:84 6846201
Bankomat

BANKS
Bank Spółdzielczy
Sułów 76
Tel:84 6846201
Cash dispenser

URZĄD POCZTOWY
Sułów 143, tel. 84 682 62 40

POSTAL SERVICE
Post office
Sułów 143, tel. 84-682-62-40

KOŚCIOŁY
Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła
Tworyczów 12, tel. 84 6826211

CHURCHES
Roman Catholic Parish of St. Nicholas Peter and Paul
Tworyczów 12, tel. 84 6826211

Parafia rzymsko-katolicka pod wezwaniem św. Maksymiliana Marii Kolbe
Deszkowice Pierwsze 225
Telefon: 846826522

Roman Catholic parish St. Maksymilian's Marii Kolbe
Deszkowice Pierwsze 225
Phone: 846826522

USEFULL INFORMATION

NOCLEGI

Gospodarstwo agroturystyczne
Jolanta i Mirosław Nogalscy
Deszkowice Pierwsze
Telefon: 846826186 lub 607994629
www.wakacjeujoli.friko.pl

Agroturystyka: Domek letniskowy
Jacek Krawczyk, Kulików 10
Telefon: 508438347 lub 517244572

Gospodarstwo agroturystyczne
Jolanta i Mirosław Nogalscy, Kulików
Telefon: 846826186 lub 607994629
www.wakacjeujoli.friko.pl

Spyt w kajakowy w Michalowie
„Marina”
603-932-991

BIBLIOTEKI

Gminna Biblioteka Publiczna w Sułowie
tel. (084) 6826 408
e-mail: biblioteka@sulow.pl

Gminna Biblioteka Publiczna w Sułowie
Filia w Michalowie, Michalów

SKLEPY

Sklep Spożywczo-Przemysłowy
Tworyczów 19

Sklep Spożywczo-Przemysłowy
Wiesław Dumala
Tworyczów 45

Sklep spożywczo - przemysłowy
Siwiec Anna
Deszkowice Pierwsze

ACCOMMODATION

Farm Tourism
Jolanta i Mirosław Nogalscy
Deszkowice Pierwsze
Phone: 846826186 or 607994629
www.wakacjeujoli.friko.pl

Farm Tourism: Holiday house
Jacek Krawczyk, Kulików 10
Phone: 508438347 or 517244572

Farm Tourism
Jolanta i Mirosław Nogalscy, Kulików
Phone: 846826186 or 607994629
www.wakacjeujoli.friko.pl

Canoeing trip in Michalów
„Marina”
603-932-991

LIBRARIES

Public Library in Sułów
Phone: (084) 6826 408
e-mail: biblioteka@sulow.pl

Public Library in Sułów
Michalów branch, Michalów

SHOPS

Industrial grocery store
Tworyczów 19

Industrial grocery store
Wiesław Dumala
Tworyczów 45

Industrial grocery store
Siwiec Anna
Deszkowice Pierwsze

Autorzy przewodnika:

Paulina Pasięka

Diana Śliwińska

Sylwia Misiarz

Kamila Mróz

Beata Tomasik

Robert Pasięka

Damian Wyłupek

Michał Pawelec

Łukasz Wyłupek

Bartłomiej Bartoszczyk